
Stemmingsbilde fra Berkeley

KOMMENTAR OG DEBATT

BENEDICTE INGSTAD

Department of Anthropology
University of California, Berkeley
305 Kroeber Hall, Berkeley CA 94720

Et sabbatsår i California er noe nær det beste man kan få med seg. Berkeley er et av verdens ledende universiteter når det gjelder medisinsk antropologi. Lærerne har både dårligere og bedre kår enn hjemme. Mens det er mangel både på kontorplasser og datautstyr, gis det stor frihet til organisering av eget arbeid. Et særtrekk ved Berkeley er den meget store innsats som er gjort for at universitetet skal være tilgjengelig for funksjonshemmede. Ikke et gatekryss eller en bygning er utilgjengelig for en rullestolbruker, og resten av California er etter hvert kommet etter.

For en gammel sekstiåtter er det å ha et sabbatsår ved University of California, Berkeley, nesten som å dra på pilegrimsreise. Her vandrer man rundt mellom ærverdige bygninger omkranset av redwoodtrær og får høre at ”her er trappen hvor Joan Baez satt og sang sine protestsanger” og ”her var det at de store demonstrasjonene mot Vietnamkrigen foregikk”. Litt bortenfor campus ligger

The People's Park, hvor en hel vegg er malt med hendelser fra denne for Berkeley og USA dramatiske epoke. Gamle minner om flimrende bilder fra familiens første svart-hvitt-TV dukker frem, og jeg blir nesten andektig.

Nå var vel ikke akkurat pilegrimsånden det avgjørende for mitt valg av sted å tilbringe et sabbatsår. Berkeley er (i nært samarbeid med Medical School ved University of San Francisco) et av verdens ledende universiteter når det gjelder medisinsk antropologi, og jeg er i den høyst privilegerte situasjon at jeg kan være her i to hele semestre. Uten undervisningsforpliktelser kan jeg vandre rundt på campus og nyte synet av et myldrende liv av studenter av alle nasjonaliteter. Jeg er trygg på ikke å bli gjenkjent og bedt om å lese gjennom et manus til neste dag, jeg kan arbeide med mitt eget samtidig som jeg fritt velger blant det som trolig er en av verdens mest spennende akademiske menyer. Stort bedre kan man ikke ha det. I hvert fall for en stund.

Livet på campus

En del av det antropologiske prosjekt er at ved å lære om andre, blir man samtidig klokere når det gjelder seg selv. Så også i dette tilfellet. Jeg er blitt klar over at vi i Norge, og ikke minst våre studenter, faktisk er ganske privilegerte. For en student her er det å ha en lesesalsplass heller en sjeldenhet, og det å ha en kontor plass (på deling) er for de fleste doktorgradskandidater bare en uoppnåelig drøm. Noen sitter på bibliotekene, men de fleste tilbringer tiden mellom forelesningene rundt på de mange små kafeene som omkranser campus. Disse tjener både som kollokvierom og lesesalsplasser og har selvsagt også viktige sosiale

funksjoner. Forskjellige kafeer trekker forskjellige typer publikum. Noen serverer vegetarmat, spiller beatmusikk og trekker studenter med fiolette striper i håret og ring i underleppen. Selv har jeg funnet meg en stamkafé der man spiller og selger CD-er med klassisk musikk, og som synes å trekke de mer etablerte av 68-generasjonen.

Lærerenes kår her synes på samme tid både å være dårligere og bedre enn våre. På utstysfronten, når det gjelder PC-er og slikt, ligger vi klart foran det meste av det jeg har kunnet observere her, på tross av naboskapet til Silicon Valley. Det å få hjelp med dataproblemer er så godt som umulig, slike hjelpere har man rett og slett ikke ansatt. Jeg strevde i en måned med tilkobling til Berkeley-nettet og var i ferd med å gi opp da jeg til slutt fant en snill datastudent i en kjeller som, etter å ha avkrevd meg taushetsløfte, forbarmet seg over meg. På den annen side har lærerne her en mye friere situasjon enn oss. Her er det ikke snakk om å krysse seg inn og ut av lister når man kommer og går (med stemplingsuret som en trussel i det fjerne). De fleste sitter hjemme og gjør seg i realiteten utilgjengelige ved utstrakt bruk av telefonsvarer utenom forelesninger og faste veiledningstider. På den måten får man jo gjort noe! Studentene skriver seg opp for veiledningssamtaler å 15 minutter, og nestemann banker på døren når tiden er over. Da må de virkelig skjerpe seg og vite hva de vil ha ut av samtalen. Til gjengjeld foregår det en utstrakt grad av

faglig kommunikasjon studentene imellom og mellom studenter og underviser ved hjelp av e-post i forkant av seminarsamlingene. Det er vel kanskje slik det vil bli hos oss i fremtiden også.

Jeg er egentlig dypt imponert over studentene her, ikke minst over deres arbeidskapasitet. Selv har jeg i løpet av høstsemesteret fulgt et ukentlig doktorgradsseminar i medisinsk antropologi og har hatt min fulle hyre med å lese det som var påkrevd fra gang til gang. Studentene må følge 3 – 4 slike kurs hvert semester for å få full uttelling. Hvordan de klarer det, fatter ikke jeg. Flinke er de også. Kanskje ikke så rart, siden Berkeley er et vanskelig universitet å komme inn på. Alle deltar meget aktivt i diskusjonene, på en måte som jeg synes vi sjelden opplever hjemme, og de skriver 3 – 4 ”papers” av meget høy standard til hvert eneste kurs de tar. Én ting er jeg i hvert fall blitt overbevist om, og det er at norske studenter (både medisinere og samfunnsvitere) får altfor lite øvelse i å skrive.

People's Park med malerier fra hendelsene i 1968 og senere

Hvor ble det av sekstiåttene?

Noen finner man igjen som høyt profilerte professorer, som min venn og kollega Nancy Scheper Hughes, den viktigste grunnen til at jeg kom hit. Hun er tidligere borgerrettsforkjemper, kvinneaktivist, Vietnam-demonstrant og mangeårig fast demonstrant utenfor USAs forskjellige produksjons- og lagersteder for atomvåpen og et levende bevis på at den radikale ånden fortsatt er lys levende på Berkeley. Hun snakker engasjert om dagens USA med vold og raseproblemer, og sier med overbevisning: ”There is a war going on out there.”

Andre er blitt mer avdempet med årene, men opprettholder fortsatt mange av sine gamle idealer. Et eksempel på dette er Len Duhl, professor i Public Health, hvis seminar om ”healthy cities” jeg også har hatt glede av å følge dette semesteret. Duhl var rådgiver for Robert Kennedy og kan underholde til selskaps med glimt fra denne tiden. Faglig har han i mange år drevet med et prosjekt i nabobyen Oakland, et av de verste voldsområdene i USA, hvor han gjennom en helhetlig tilnærming til helsebegrepet har fått i gang bred mobilisering i ulike etniske boligområder, med lovende resultater. Spannende!

Men noen sekstiåttre finner man også igjen blant de mange bostedsløse langs Telegraph Street, et butikkstrøk som også er preget av kunstnere og gatesalg. Det er vondt å se dem der de sitter og tigger, noen med humoristiske plakater som "Let's face it – I want a beer", men de fleste i ganske ynkelig forfatning. Som nordmann venner man seg ikke til synet – og skal vel heller ikke gjøre det.

Funksjonshemmede prioritert

Et langt hyggeligere trekk i gatebildet er de mange funksjonshemmede som er ute. Berkeley var det første universitet i USA som tok integrering av funksjonshemmede på alvor, med bl.a. bygging av Center for Independent Living, fjerning av alle fortauskanter i gatekryss og absolutt tilgjengelighet for rullestoler i alle bygninger, selv om dette medførte til dels store ombygginger. Tilsvarende har, så vidt jeg har forstått, skjedd over hele California. Resultatet ser man i dag i form av mennesker med til dels meget store funksjonshemninger som kommer seg omkring alene, til og med på T-banen til San Francisco. Enkelte er bare så vidt i stand til å styre stolen ved hjelp av en pinne i munnen, men er tydeligvis blitt utstyrt med det mest avanserte elektroniske utstyr for å kunne klare seg. Imponerende! Selv om vi i Norge var tidlig uten med tanker om integrering, så skal vi være forsiktige med å lulle oss inn i troen på at vi er kommet så langt. Når det gjelder å ta konsekvenser av slike tanker i praksis, virker det på meg som om man i USA (i hvert fall denne delen) ligger langt foran.

Som medisinsk antropolog gjør jeg selvsagt også observasjoner på helsefronten. Jeg skal ikke gå inn i noen redegjørelse om konsekvenser av "managed care", som jeg ikke har noe særlig greie på. Ei heller redegjøre nærmere for den manglende helsedekning blant fattige og etniske minoriteter eller de mellom 44 000 og 98 000 mennesker man mener årlig dør pga. (unngåelige) feil som gjøres på sykehus, ifølge en fersk oversikt. Da kommer man lett over i diskusjonen om det norske helsevesenets påståtte fortreffelighet (sammenliknet med det amerikanske), hvilket jeg egentlig ikke har noen særlig tro på.

Ærverdige bygninger på Berkeley, men de er ikke så gamle – universitetet ble etablert i 1868

Helsestoff på businessidene

Jeg skal bevege meg på mer nøytral grunn og nøye meg med å ta leseren med til et felt hvor jeg klart synes at amerikanske forhold er å foretrekke fremfor norske, nemlig pressedekning av helsestoff. Min erfaring er selvsagt begrenset til vår "lokalavis" San Francisco Chronicle samt sporadiske kjøp av New York-aviser, men det har slått meg hvor vidunderlig fri disse er for den skremselspregede helsedekning som daglig forsurer folks hverdag i Norge. Helsestoff er her stort sett henvist til annen eller tredje side og presenteres i saklige former med helt alminnelige overskrifter. Lenge undret jeg meg over hvor lite helsestoff det var, inntil jeg oppdaget at det meste stod på bussinessidene, som jeg hittil hadde kastet ulest. Tabloidavisene, som stort sett bare selges i matbutikker, er opptatt av helt andre ting: filmstjerners kjærlighetsliv, uopklarte mordsaker og sosietetsskandaler. Synd vi ikke har flere filmstjerner i Norge og at kjendisene stort sett oppfører seg pent. Litt flere skandaler ville trolig hjulpet på folkehelsen.

Så kan man selvfølgelig ta for seg reklamen på TV og spørre seg hva slags effekt den har på folks medisinbruk. Jeg vil tro at noe slikt som 80 % av all reklame – og den kommer hyppig – dreier seg om medisiner og helse, inklusive naturmedisiner (jeg har planer om å foreta en nøyaktig opptelling over en dag). Det er klart at bilder av vakre unge damer i flagrende gevanter i blomsterenger og kjernesunne pensjonister med barnebarn på tur i skogen har noe å si for folks bilde av medisinbruk. På den annen side er medisinfirmaene så livredde for å bli saksøkt at det sammen med de aller fleste slike innslag hører en lang oppramsing av alle mulige bivirkninger og kontraindikasjoner for bruk – nok til å få de fleste til å foretrekke å satse på kroppens selvhelbredende evner.

Til slutt noen ord om været, den andre viktige grunnen til at jeg valgte California. Dette med at det er så deilig med fire forskjellige årstider, har jeg funnet ut er bare noe tull. Vi nærmer oss jul, plenene er grønne og magnoliatrærerne i hagen er i ferd med å springe ut med store, røde blomster. Det er mildt nok om dagen til å gå uten tykk jakke, men allikevel kjølig nok i luften til at morgentåken er borte, og vi har klar sikt fra verandaen over til San Francisco og Golden Gate Bridge. Ganske bra, spør dere meg! Vi savner i hvert fall ikke snøen og mørket.

Publisert: 10. februar 2000. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 4. juni 2026.